

Claudio DAMIANI

Claudio Damiani s-a născut în 1957, la San Giovanni Rotondo, în Puglia. Și-a petrecut copilăria într-un sat de mineri, la poalele muntelui Gargano. De la cinci ani trăiește la Roma, unde lucrează, de la absolvirea facultății, ca profesor de liceu. Laureat în litere. A publicat culegerile de poezii *Fraterno* (Abete, Roma, 1987), *La mia casa* (Pegaso, Forte dei Marmi, 1994, premiul Dario Bellezza), *La miniera* (Fazi, Roma, 1997, premiul Metauro, Premiul Carnet – pentru „cea mai bună carte a anului”), *Eroi* (Fazi, Roma, 2000, premiul Sibilla Aleramo). Una din piesele sale – *Răpirea Proserpinei* – s-a jucat la Roma în 1986. A fost unul dintre fondatorii revistei *Braci* (1980-1984). (Despre el și despre opera lui, mai multe informații pot fi obținute de pe situl editurii Fazi: www.fazieditore.it/autori/damiani).

Albio

Albio e nucul acela mic de pe partea stângă
a aleii, cum vii dinspre casă
spre poartă. Trecînd pe lingă el în această dimineață
l-am privit și-am văzut că făcuse deja
nuci, tot perechi,
măricele, verzi, lucioase, puțin cam rare,
nu multe, dar minunate, și m-am gîndit
că anul trecut nu făcuse
iar în acest an era pentru prima oară
că le făcea și mă uitam și la
frunzele limpezi perfect ovale
fără nici o pată, fără nici un punct
sau gaură, nimic, și chiar și la crenguțele
înalte și în jos la tulpina zveltă netedă
albă și la forma perfectă distinsă
a acestui pomișor ce sta drept
în lumină, și mă gîndeam:
toate din preajmă, merii, părul,
prunul, cei doi cipreși amărîți acoperiți de zăpadă
trandafirii, pînă și buruienile!
sînt bolnave, pe cînd tu ești atît de sănătos
lucios și frumos și curat,
Albio, și stai în picioare în colțișorul tău dulce
în plină lumină; și mă gîndeam (și mi se părea
că stau ca și cum aş aștepta pe cineva
sau ceva), mă gîndeam: toți
suferă de ceva, nu e niciunul care
să n-aibă nimic, iar eu ar fi trebuit
să-i îngrijesc, să-i stropesc, să le tai crengile bolnave
dar n-am făcut nimic
n-am putut, n-am făcut nimic,
și chiar și casa și tot restul va trebui
curînd să le părăsesc, și pe cei doi cipreși micuți
și pe Antenor care, din toată livada,
e primul care-nflorește, și smochinul și brăduțul – morți,
și trandafirii și buruienile care cresc fără încetare
și grădina iubirii mele -
va trebui să las totul, tot, iar tu,
Albio, ești atît de frumos, de ce
oare, de ce ești atît de sănătos și frumos, Albio?
pentru cine? mă gîndeam, pentru cine? ...și aproape

că azeam respirația sa liniștită și fericită
și vedeam o umbră care se apleca, iar în lumină o stea
pe care o alungam deja, pe care nu mai voiam s-o văd
și mă întorceam pe alee
și habar n-aveam de gloria ta
n-o cunoșteam, nu știam nimic,
și-mi veneau, în ochi, lacrimi.

(din vol. *Fraturno*, 1987)

Străduță, gândul tău e limpede, frumusețea ta proaspătă,
vîrsta ta e fără capete, tu existai
încă dinainte de a fi concepută.
Grația ta seamănă cu a unei fetițe
mînioase ce-și trage-n sus, cu mîinile, părul.
Tu cobori și urci și nu te odihnești niciodată
dar iată că uneori, dintr-odată, adormi:
genele tale se închid, buzele-s abia întredeschise,
pe pietrele albe te odihnești și totul e nemișcat împrejur,
păsările abia șoptesc,
copacii stau nemișcați, muți;
tu respiri încet și vise aurite
pătrund încet în mintea ta
cu vorbe pline de o nouă speranță.

„Ești frumoasă – îi spun – de ce ești atît de frumoasă?”
și alerg înainte și aș vrea s-o prind,
dar ea se înalță mereu mai sus, în zig-zag,
își rotește atît de repede curbele și reapare
mereu, de fiecare dată în spatele curbei care urcă.
„Oprește-te o clipă, vreau să te sărut!”
dar ea se înalță cu piciorușele ei albe,
cu mișcările ei cerești și-mi scapă întotdeauna.
Și iată apoi, dintr-odată, se oprește.
Mă privește și zice: „Nu sînt un fluture,
de ce vrei să mă prinzi, de ce vrei să mă săruți?”
Și iată, mă așez și eu; cuvintele ei încep să-mi susure,
iar eu citesc cartea înțelepciunii sale fără sfîrșit;
gîndurile ei sînt sărutări pe gura mea și pe obraz
iar sunetul vorbelor sale e o muzică ce mă face să plîng.

Nu spune de casa mea că e tristă,
nu spune de casa mea că e singură.
Eu am lăsat-o, eu nu m-am mai întors la ea
și iată ea a rămas părăsită.
Mai întîi s-a prăbușit acoperișul
apoi și pereții au început să se-ncline,
cărămizile roșii ale parapetului scării
au fost furate,
pietrele în treaptă din patio - scoase.
Au venit soldații,
au zidit o mică fortăreață,
au pus sîrmă ghimpată, au tras focuri de armă,
iar casa mea a trebuit să îndure toate astea.
Dar copacii din jurul ei au crescut,
frunzișul lor foșnea în tăcere,
umbrele frunzelor mîngîiau pereții.
În fiecare dimineață răsăritul, în fiecare seară apusul
iar peste patio caprișul își împrăștia mireasma,
florile încă înfloreau.
Acoperișul cădea încetul cu-ncetul, dar cite lucruri în preajmă,
cîtă viață secretă pe care n-o vedea nimeni,
de care nu știa nimeni,
faceau fericită casa mea, îi umpleau viața.

Micul Fraturno e singur acum; e întuneric
și un vînt tăcut adie asupra lui,
sunete, voci se aud,
plîng crengile copacilor;
noaptea l-a înfășurat în mantaua sa neagră
iar el e singur și-i e frică!
Sau poate că nu, nu i-i chiar atît de frică,
plopîi mici din preajma sa sînt mereu acolo,
el aude șușotitul frunzișului,
și cite-un cal, cite-o vacă se-apropie
tăcut pentru a bea din apa sa.
În fiecare noapte e singur, dar de fapt nu e singur.
Noaptea însăși îl privește cu stelele ei,
îl privește și rămîne mirată de frumusețea lui...

Oare eu mă preambul de-a lungul tău
sau tu, cărăruie, ești cea care se plimbă prin mine;
poate tu ești făptura,
iar eu doar un drum, o cale.
Pentru că tu ești întregă,
ești trainică și desăvîrșită
în toate părțile tale...
Iar cînd te întilnesc, îmi pari vie,
ieși în întîmpinarea mea, fericită,
sau, cînd te bate ploaia și stai nemișcată
asemeni vacilor, fără a căuta un refugiu -
iar apa deja flectărește
și tu devii un pîriu.

Janina
ROSTWOROWSKA

Aveai chipul leoaicei slabe căreia i-e foame,
al leoaicei triste.
Puținul pe care l-a găsit l-au mîncat lei
iar ei nu i-au lăsat nimic.
Te plimbai, iar picioarele tale se îndoiu
în pustiul copilăriei mele
într-o vreme în care eu încă nu mă născusem.
Dar aerul alb dimprejur te săruta
și-ți mîngîia obrazul,
aerul sărac asemeni florilor de păducel
și de păr sălbatic.
Doar flori reușeau să culegi,
doar flori, nu și fructe,
flori încoronîndu-ți fruntea
cu spinii lor.

Ce bine că această vreme
e ca toate celelalte,
că eu scriu poezii
cum dintotdeauna s-au scris,
că această pisică din fața mea se spală
și-și petrece timpul,
deși e singură, aproape totdeauna singură în casă,
totuși face toate lucrurile și nu uită nimic
- acum, de pildă, s-a tolănit și privește în jur -
și-și petrece timpul.
Ce bine că acest timp, ca oricare altul, se va sfîrși,
ce bine că nu sîntem veșnici,
că nu sîntem diferiți
de niciun altul care a trăit și care a murit,
care a pășit în moarte liniștit
ca pe o cărare ce părea la început dificilă, abruptă
dar care apoi, de fapt, era dreptă.

(din vol. *La mia casa*, 1993)

În vreme ce copiii își fac temele
iar capetele lor stau înclinate deasupra foii
sala de clasă se odihnește liniștită
și strălucește ca o aură în jurul capetelor lor.
Mă uit la ei iar forța lor mă stimulează
- o fetiță a venit să mă-ntrebe ceva
și-n ochii ei celești mă scufund -
unele sînt mai puțin frumoase
dar în trăsăturile lor revăd gloria
matroanelor latine,
chipurile auguste și liniile cunoscute,
- mă gîndesc la tinerele doamne din Praeneste,
la cele din alte vremuri, împodobite cu coliere, elegante,
și la fetele sărace, la țărăncile și ciobănițele
din secolele mai întunecate -,
și la băieți - cită glorie deasupra capetelor lor.
Și în toți, cită așteptare, cite speranțe
- dintre toți elevii mei ei sînt cei mai mari, sînt deja mari -
și mă gîndesc: cum nu le-am spus nimic!
cum n-am făcut nimic! - n-aș fi putut?
preocupat doar să fac pe profesorul,
în zorul în care mă găsesc mereu, și distrat,
ca și cum nu mi-aș fi dat seama de ei.
Și mă mir că am fost în stare,
cu toate că pluteam în acest abis de lumină,
să rămîn teafăr, sănătos, între atîta putere a valurilor,
în mijlocul acestei mări liniștite asemenea unui cer
dumnezeiesc.

Mă gîndesc acum la cît de întreg iubeam
cînd eram copil,
și la cît de sigur eram că iubita mea e un înger,
că și eu sînt un înger,
la cît eram de egali
(deși ea era mai egală decît mine).
Iar acum nu spun: toate astea sînt false
pentru că viața e diferită, viața m-a schimbat;
Ne naștem îngeri și iubim pe de-a-ntregul,
cu toată inima iubirii noastre ne îndrăgostim
asemeni copiilor care nu cunosc lumea
și pe de-a-ntregul murim.

Cine trece pe deasupra mea?
Iarba îmi crește alături,
păsările cîntă pe crengi,
glasurile lor mă liniștesc.
Dar tu de ce nu ești aici?
De ce toți sînt aici
și lipsești doar tu?
Și cum voi face să trec peste absența ta,
cum voi continua
să ascult cîntecul păsărilor
asemeni unui clopoțel de pendulă
sau iarba crescînd
asemeni unui tic-tac?

(din volumul *La miniera*, 1997)

Cum stau eu acum lîngă mormîntul tatălui meu
- nici mai mult nici mai puțin - va sta fiul meu lîngă
mormîntul meu,
apoi și Giovanni va coborî sub pămînt
și va veni fiul său să se așeze pe mormîntul său
și tot așa înainte prin veacuri, prin milenii
și mergînd înapoi în răsărul timpului.
Și ca și mine, toți vom coborî în Hades
într-un pămînt uriaș pe care nu-l cunoaștem,
pentru că noi venim mai întîi pe un pămînt mic,
ne naștem pe un pămînt
mic, bine închis, înconjurat de ziduri,
după ce-am văzut pur și simplu cu ochii,
înălțînd privirile la cer, spațiul acela uriaș.
Iar acum eu, aici, sub acest cer iubit,
lîngă marea albastră, în această zi de soare, văratică,
în acest cimitir mic, bine închis,
punîndu-mi capul pe această piatră
și plutind într-un spațiu și mai mare.
Oriîncotro se deschid spații, căi,
de peste tot intră ca prin mii de găuri
o lumină ce iluminează spațiul întuneric.
Tot așa, cînd te plimbi pe o cărare
ți se schimbă peisajul în mii de feluri,
în mii de feluri se mișcă și cărarea însăși
și-ți dai seama că orice grimasă, orice privire
vine dintr-un singur chip.
Ca și cînd te-ai plimba pe o cărare de aer
iar fructele trandafirului ar atîrna pe margini,
ți-ar atîrna în spate, fără să le vezi,
asemeni lucrurilor dintr-o cameră întunecoasă
ce există chiar dacă nu le vezi.
Așa și eu, ieri dimineață, trezindu-mă devreme,
l-am văzut pe Giovanni dormind în patul meu,
soția mea într-un pătuț alături
dormea și ea, iar Domitila, fetița abia născută,
dormea și ea, cu capul culcat pe brațul mamei,
și mă gîndeam la cîtă viață îmi trecea pe-alături,
mă gîndeam și la cei singuri, care se cred singuri,
la cîte frunze plutesc pe apele unui rîu
cînd vine toamna.

Cînd m-au revăzut, arborii au plîns.
Nu trebuie să plîngeți, le-am spus,
putem fi indiferenți, continuînd să existăm
fără să ne gîndim la nimic,
pot fi alături de voi, pot să vă privesc
fără să mă gîndesc la cel care-a murit.

Pot sta liniștit sub frunzișul vostru
Împietrit.

Vă pot privi în frumusețea voastră de chipuri liniștite,
ca atunci când mă uit la Domitila, când o iau în brațe
și simt obrazul ei fraged alături de al meu,
simt frumusețea ei întreagă alături de mine,
frumusețea ei de fetiță deja mare, de puștoaică,
de doamnă în vîrstă, de suflet perfect întreg
care nu moare niciodată.

Azi, când l-am însoțit pe Giovanni
la grădiniță, voia să-mi arate
jucăriile, voia să-mi vorbească despre lucrurile
din clasă, și vedeam,
în vreme ce le priveam, cît de sărăcuțe erau jucăriile
și cît de murdare,
iar el voia să-l iau în brațe
și priveam peștii lipiți
pe foi (și am văzut că peștii
erau niște frunze foarte frumoase dintr-o plantă străină
al cărei nume nu-l știu, și păreau chiar adevărați)
și mă uitam la foaia lui Giovanni, foarte simplă și goală
și-mi plăcea mult, cu numai doi pești
care coborau către colțul de jos,
și l-am întrebat care era al lui, și el mi-a arătat
de fiecare dată desenul altcuiva.
Eu trebuia să merg la slujbă, așa că l-am lăsat
iar el s-a apropiat de o măsută pe care educatoarea așeza
bucățele de puzzle, și a zis repede: „Vreau eu asta!”
(cu o promptitudine pe care eu n-am avut-o niciodată).
Educatoarea i le-a dat, iar el a început să le împrăștie
apoi s-a apucat singur să pună bucățile în ordine,
și sta cu capul înclinat și nu mă mai privea acum,
iar eu aș fi putut pleca, dar îmi venea să plîng
pentru că mă gîndeam că fie el nu simțea ceea ce simțeam eu,
fie, dacă simțea, o ascundea,
și, știind că eu trebuie să plec, nu-și înălța capul
spre mine (spre mine, care l-am chemat la viață
și l-am pus în fața acestui straniu joc),
ci rămînea singur
cu capul ușor înclinat
concentrat asupra jocului său.

Giovanni, pe bună dreptate spui
că e mai bine să stăm aici decît în cer
cînd vom fi morți
pentru că aici ești cu toți cei dragi,
știi unde ești, chiar dacă nu totdeauna ești mulțumit,
cîteodată ești trist, cîteodată furios,
în schimb în ceruri nu știi cu cine ești,
nu se înțelege bine cum și unde ar trebui să stai
și te înspăimîntă puțin să stai atît de sus,
și nu pricepi unde ți-ai putea sprijini picioarele.
Și mă gîndesc și eu: Giovanni, în cer, te voi revedea
Sau nu te voi revedea oare?
Dar, firește, sigur ne vom revedea,
eu te voi aștepta, iar tu vei veni,
iar apoi vom sta acolo, chiar dacă nu se știe bine cum,
chiar dacă nu se știe bine, nu contează.

- Dar cînd eu voi crește, tu vei deveni mic?
- Nu, voi deveni bătrîn...
- Și apoi vei merge în ceruri?
- Da, și tu vei deveni bătrîn.
- Nu, eu nu voi ajunge bătrîn. Dar e adevărat că
din ceruri se poate coborî?
- Păi... poate... Dar poate nu e nevoie, pentru că în ceruri
e bine... iar cînd eu voi fi în ceruri, te
voi aștepta. Apoi vei veni și tu și vom sta împreună în
cer. Ești mulțumit?
- ... Dar de ce nu putem sta aici?
- Păi...
- Da' ce, încurcăm pe cineva?

Spun că vei muri
și că atîtea și-atîtea neliniști ne vor separa.
Dar, oricît pămînt se va putea interpune între noi,
tu întotdeauna te vei întoarce la mine,
vei căuta calea tatălui tău
și întotdeauna o vei regăsi.
Așa și eu mă gîndesc acum la tatăl meu
a cărui viață am cunoscut-o atît de puțin
fiind născut pe cînd el era bătrîn;
după atîta neînțelegere
regăsesc calea lui.
Ne așezăm pe margine să vorbim.
El se miră de mine, cum nu s-a mirat niciodată,
și învață de la mine atîtea lucruri.

Oare de ce fiul meu voia să omoare mica insectă
care a aterizat pe masă în timp ce mîncam,
poate din joacă voia s-o omoare,
iar eu încercam să-l învăț
un lucru pe care el nu-l putea învăța
dacă nu se simțea asemeni micii insecte,
așa cum Garibaldi, cînd era mic, din joacă,
a smuls piciorușele dinapoi ale unui greiere,
iar apoi l-a văzut șchiopătînd pe masă
și s-a simțit vinovat și a avut remușcări
pentru ceea ce făcuse
pentru că acelui greiere nimeni nu-i mai putea reda
picioarele;
toată viața l-a urmărit acea vină,
n-a reușit niciodată să scape de acea imagine, în fața
ochilor
greierul care șchiopăta pe masă -
iar el nu putea face nimic.

Stau tolănit pe pat
iar tu mă mîngîi,
mă speli ca pe un erou mort
și mă ungi cu ulei.
Plîngi deasupra mea,
nu știi să-ți ascunzi lacrimile în ochi,
lacrimile ies printre genele tale
și un suspin îți scutură pieptul.
De ce plîngi? Nu plînge,
nu sînt mort.
Mă plimb pe o străduță albă
înconjurată de copăcei tineri,
simt frunzele care-mi ating tîmplele,
simt briza ce mă mîngîie.

Azi le explicam copiilor Geografia
și le spuneam despre nașterea lor, despre registrul de stare
civilă
și le ziceam: „cînd veți muri
va trebui înregistrat și decesul vostru”
iar cînd am zis „cînd veți muri”
am zis și „cînd noi toți vom muri”
și am avut senzația clară că în miezul reacției lor gălăgioase
cu gesturi și semne de vrăjitorie dintre cele mai diferite,
se ascundea o acceptare adîncă, ca de animale în jug
care-și înclină grumazul, și am simțit că sîntem una,
iar ceea ce ne unește mai mult
și ne face asemănători
era nu atît nașterea sau condițiile sau mediul,
ci acest destin comun, acest viitor identic pentru toți.
Și simțeam că nu există diferențe
nici în timp, în sensul că unul murea mai întîi și altul după,
ci toți împreună mergeam la întîlnirea cu moartea
ca ținîndu-ne de mină, cîntînd,
cu părul parfumat, cu capul încoronat de flori.

Eroi

Copii, voi ați fost chemați aici pentru a împlini
un act eroic - viața.
Oricum ați trăi-o, fie că veți fi puternici sau slabi,
lași sau curajoși, voi veți fi eroii
care îndeplinesc actul suprem și se scufundă în sacrificiu.
Cînd voi veți sări în gol, eu nu voi mai fi.
În actul eroic, de fapt, veți fi singuri.
Dar asta vrea să spună: eu v-am făcut?
Sigur n-aș fi fost în stare să vă fac.
De unde ați venit, iată acolo, locul acela
e cel ce vă așteaptă de cealaltă parte.
De fapt, sigur e așa și nici nu poate fi decît așa.
Cine a avut capacitatea de a vă face
acela va și sta acolo în vreme ce voi veți sări.
Așa cum v-a făcut să veniți
vă va ține în vreme ce veți zbura.
Eu nu voi mai fi pentru că și pe mine el mă ține
și mă duce unde vrea.
Mă prinde și mă duce în locul în care v-a creat
și unde văd fețele voastre triste,
și văd piciorușele tale, Domitila,
care vor sări în gol,
și capul lui Giovanni cu creștetul înclinat
care nu mă privește.

(din volumul *Eroi*, 2000)

Janina
ROSTWOROWSKA

Inedite

Îmi dădusem jos haina
și mă tolănisem pe pat
așteptînd să treacă timpul
cu inima plină de amărăciune.
Și-mi imaginai că eram bătrîn
și că și tu ești bătrînă
și ne vedeam, ne reîntîlneam
și puteam sta și vorbi
întînși unul lingă celălalt, fără nici o dorință de dragoste.
Iar tu îmi povesteai cum ai suferit
după ce ne-am despărțit,
cîte zile te-ai simțit ca un automat
care se mișca fără să aibă viață
și te simțeai ca și cum ți-ar fi scos
plămîinii și nu puteai respira.
Iar eu îți povesteam cum mă plimbam
și mă tîram dintr-o cameră într-alta
cu o ghiulea de plumb legată pe piept
și cu gîndul: „Nu, nu poate fi adevărat,
nu poate exista ceva atît de absurd...”
Da, așa era, și ne uitam la lucrurile
din jurul nostru, atît de simple, frunze
ce se desprindeau din copaci la începutul toamnei
și altele care căzuseră deja,
copii care alergau strigînd
și copaci ce stăteau drepti, aproape de noi, la locul lor.

Și m-am ridicat și m-am îmbrăcat,
iar tu încă dormeai.
Dormeai, dar cîte lucruri fierbeau în mintea ta,
clocotind asemeni mării.
Apoi te-ai ridicat și te-ai dus la fereastră.
În mintea ta mai erau încă flăcări
Și ardeau părți din inima ta.
Ai luat fotografiile mele și le-ai ars.
Ascultai muzica iubirii noastre
și deodată ai făcut zob discul, cu degetele nervoase.
Apoi ai fugit, ai fugit departe de casa ta
și nu te-ai mai întors niciodată.

Acum noi sîntem la adăpost,
sîntem la uscat, ne-am uscat hainele,
ne-am încălzit și ne-am reîntremat,
am dormit, ne-am odihnit,
dar a fost o vreme cînd eram în valuri
în inima furtunii, ca niște dopuri,
ne luptam cu valurile, respirînd cu greu,
agitînd brațele, căutînd ceva de care să ne sprijinim.
Zilele se urmau una după alta și înotam despărțiți
fiecare în marea sa, strigam, dar nu ne auzeam
și ne gîndeam: încă cîteva ore
și viața se va sfîrși, și ne gîndeam: cum vom face
să trecem peste noapte?
Dar acum sîntem la adăpost, iubire, într-o cameră liniștită,
ne ridicăm paharele și în fața focului închinăm,
strîns îmbrățișați sau așezați
cu capetele pe pernă
unul lingă altul.

Traducere și prezentare de Al. Cistelean